

Společné jmění manželů

Je-li majetek náležející do (nevypořádaného) společného jmění dlužníka a jeho (bývalého nebo současného) manžela sepsán do majetkové podstaty dlužníka postupem podle § 274 insolvenčního zákona, tedy proto, že vypořádání společného jmění manželů nelze provést pro jeho předložení, proces vypořádání společného jmění manželů tím končí (společné jmění manželů se má za vypořádané). Má-li (bývalý nebo současný) manžel dlužníka za to, že předpoklady soupisu majetku podle § 274 insolvenčního zákona nebyly naplněny, jelikož společné jmění manželů není předloženo (a proto má být vypořádáno), je na něm, aby do skončení lhůty určené ustanovením § 150 odst. 4 obč. zák. sám podal žalobu na vypořádání společného jmění manželů. V rámci řízení o takové žalobě se soud bude zabývat předpoklady formulovanými v ustanovení § 274 insolvenčního zákona jako otázkou předběžnou. Dospěje-li soud v takovém řízení k závěru, že insolvenční správce sepsal majetek náležející do společného jmění dlužníka a jeho (bývalého nebo současného) manžela do majetkové podstaty podle § 274 insolvenčního zákona důvodně, pak žalobu o vypořádání společného jmění manželů zamítne (protože nebude co vypořádat). Dospěje-li soud naopak k závěru, že předpoklady formulované ustanovením § 274 insolvenčního zákona nebyly naplněny, pak společné jmění manželů vypořádá a jeho pravomocný rozsudek takto vymezí rozsah majetkové podstaty dlužníka s účinky obdobnými těm, jež má pravomocné rozhodnutí o vylučovací žalobě. Má-li (bývalý nebo současný) manžel dlužníka za to, že předpoklady soupisu majetku podle § 274 insolvenčního zákona nebyly naplněny proto, že sepsaný majetek vůbec nenáleží do společného jmění manželů (že je jeho výlučným vlastníkem), pak má (stejně jako každá jiná osoba odlišná od dlužníka, která uplatňuje k sepsanému majetku právo neslučitelné se soupisem) k dispozici vylučovací žalobu (a uplatnění takového práva vylučovací žalobou není omezeno lhůtou uvedenou v § 150 odst. 4 obč. zák., nýbrž lhůtou plynoucí z ustanovení § 225 odst. 2 insolvenčního zákona).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 ICdo 15/2021-703 ze dne 31.8.2022)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně B. Š., narozené XY, bytem XY, zastoupené Mgr. D.P., advokátem, se sídlem v Č.B., proti žalované JUDr. D.Ř., se sídlem v P., jako insolvenční správce dlužníka M. V., zastoupené Mgr. V.Ř., Ph.D., advokátem, se sídlem v P., o vypořádání společného jmění manželů, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 43 ICm XY, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka M. V., narozeného XY, bytem XY, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. KSCB 44 INS XY, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. září 2020, č. j. 43 ICm XY, 104 VSPH XY (KSCB 44 INS XY), tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. září 2020, č. j. 43 ICm XY, 104 VSPH XY (KSCB 44 INS XY), se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Rozsudkem ze dne 21. března 2018, č. j. 43 ICm XY, Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobkyně (B. Š.) domáhala vůči žalované (JUDr. Dagmar Říhové, jako

insolvenční správkyň dlužníka M. V.), vypořádání společného jmění žalobkyně a dlužníka (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 6. srpna 2018, č. j. 43 ICm XY, 104 VSPH XY (KSCB 44 INS XY), zrušil rozsudek insolvenčního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

3. Rozsudkem ze dne 27. listopadu 2019, č. j. 43 ICm XY, insolvenční soud:

[1] Žalobu zamítl (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobkyni zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 18.275,68 Kč (bod II. výroku).

4. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Žalobkyně a dlužník uzavřeli manželství dne 11. září 2009.

[2] Manželství žalobkyně a dlužníka bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. června 2013, který nabyl právní moci dne 27. června 2013.

[3] Usnesením ze dne 20. srpna 2014, č. j. KSCB 26 INS XY, zjistil insolvenční soud úpadek žalobkyně a povolil jí oddlužení.

[4] Podle přihlášek pohledávek činí závazky (dluhy) žalobkyně převzaté za trvání společného jmění manželů částku 953.691,06 Kč.

[5] Usnesením ze dne 8. ledna 2016, č. j. KSCB 27 INS XY, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenční správkyň dlužníka ustanovil žalovanou.

[6] Podle přihlášek pohledávek činí závazky (dluhy) dlužníka převzaté za trvání společného jmění manželů částku 451.699 Kč.

[7] S dalšími pohledávkami přihlášenými do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalobkyně ve výši 17.084 Kč a 21.856 (příhlášky P10 a P16) Kč činí celkové závazky (dluhy) za dobu trvání společného jmění manželů (po zaokrouhlení) částku 1.444.330 Kč.

[6] Během trvání společného jmění manželů činily čisté příjmy žalobkyně a dlužníka v souhrnu 1.443.107 Kč.

5. Na výše uvedeném základě insolvenční soud - odkazuje na ustanovení § 274 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) - dospěl k závěru, že závazky dlužníka jsou o 1.223 Kč vyšší než majetek náležející do společného jmění manželů. Společné jmění manželů je tak předloženo a jeho vypořádání nelze provést.

6. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 7. září 2020, č. j. 43 ICm XY, 104 VSPH XY (KSCB 44 INS XY):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobkyni zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.591 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud - vycházejí z ustanovení § 205 odst. 2 a 3 a § 274 insolvenčního zákona, z ustanovení § 143 odst. 1 a § 149 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), a ze závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2019, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 29 ICdo 151/2017 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 77/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 77/2020“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu] - dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

8. V insolvenčním řízení náleží do majetkové podstaty také majetek, který k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, patřil do společného jmění dlužníka a jeho manžela (§ 205 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona).

9. Prostředkem k vyřešení sporu o to, zda insolvenční správce sepsal určitý majetek do majetkové podstaty oprávněně jako majetek náležející do (dosud nevypořádaného) společného jmění dlužníka a jeho manžela, nebo zda jde o majetek, který nepatří do společného jmění manželů (je výlučným majetkem dlužníka a manžela), není vylučovací žaloba dle § 225 insolvenčního zákona, nýbrž řízení o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, které jako zvláštní druh incidenčního sporu, jímž se vymezuje rozsah majetkové podstaty, nahrazuje vylučovací žalobu. Spor o vypořádání společného jmění manželů (včetně toho, jenž se vede podle § 159 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona) je sporem, pro který platí pravidlo uvedené v § 153 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), tedy sporem, u kterého z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (jde o tzv. iudicium duplex); srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. června 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98, uveřejněný pod číslem 20/2000 Sb. rozh. obč., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2016, sen. zn. 29 ICdo 37/2016, uveřejněný pod číslem 65/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 65/2018“).

10. Vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela není nutno provádět tehdy, převyšují-li závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, majetek, který náleží do společného jmění manželů. Pak platí, že tzv. předlužené společné jmění dlužníka a jeho manžela se nevypořádá a majetek, jenž do něj náleží, patří do majetkové podstaty celý, (dlužníkům manžel tak musí respektovat právní režim majetkové podstaty).

11. Jakkoli soudní praxe dovodila, že vypořádání předluženého společného jmění dlužníka a jeho manžela je namístě, je-li vedeno insolvenční řízení obou manželů, jejichž úpadek je řešen konkursem, rozhodující pro takový postup je zájem věřitelů uplatňujících vůči manželům svá práva. Důvodem pro vypořádání předluženého společného jmění manželů totiž nemůže být nic jiného než zájem jejich věřitelů na rychlém, hospodárném a co nejvyšším poměrném uspokojení, bez nespravedlivého poškození či nedovoleného zvýhodnění kteréhokoliv z nich. Účelem vypořádání předluženého společného jmění dlužníků tak rozhodně není zájem insolvenčního správce na „zajištění“ odměny.

12. Uvedenému ostatně odpovídá dikce § 274 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. června 2019. Jakkoli jeho formulace vyvolává jisté rozpaky, upravuje specifické pravidlo při konkurenci majetkových (konkursních) podstat (bývalých) manželů, jež má sloužit reflexi zásad (§ 5 insolvenčního zákona), při nichž se řeší úpadek (insolvenčních) dlužníků konkursem (§ 244 insolvenčního zákona). Princip, podle něž v případě předluženého společného jmění (bývalých) manželů, jejichž úpadek je řešen konkursem, se zpeněžuje majetek náležející do jejich (nevypořádaného) společného jmění v (insolvenčním) řízení, v němž buď byl dříve prohlášen konkurs anebo v němž dal zajištěný věřitel pokyn ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, je zřejmým důsledkem nevhodnosti řešení, při němž mělo docházet nejprve k vypořádání (byť předluženého) společného jmění dlužníků-manželů a teprve poté, co byl určen okruh majetku náležejícího do jednotlivých majetkových podstat a jim odpovídajících závazků, mohlo dojít k jeho zpeněžení.

13. V intencích závěrů R 77/2020 se závazky dlužníka, které mohou být uspokojeny ze společného

jmění dlužníka a jeho manžela, rozumí ty závazky (dluhy), k jejichž úhradě lze podle pravidel nastavených příslušnou hmotněprávní úpravou použít majetek ve společném jmění manželů.

14. Jediný majetek ve společném jmění manželů, který žalovaná sepsala [podle soupisu majetkové podstaty dlužníka ze dne 21. března 2016 (B-4)] do majetkové podstaty dlužníka, představuje zůstatek na spořicímu účtu v celkové výši 226.882,25 Kč, na který byly za trvání manželství žalobkyně a dlužníka vloženy prostředky v celkové výši 107.483,55 Kč. Žalobkyně v žalobě tvrdila, že ke dni zániku manželství se nacházely ve společném jmění manželů movité věci relativně zanedbatelné hodnoty, z nich část si ponechal dlužník. Insolvenční soud pak správně zjistil, že za trvání manželství vznikly závazky (dluhy) v celkové výši 953.691,06 Kč, na čemž ničeho nemění to, zda žalobkyně (nebo dlužník) s převzetím těchto závazků výslovně souhlasili, ani to, do kterého z insolvenčních řízení vedených na majetek bývalých manželů mohou věřitelé takové pohledávky přihlašovat; srov. i žalovanou citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2015, sen. zn. „20 ICdo 32/2013“ (správně jde o rozsudek sen. zn. 29 ICdo 32/2013, uveřejněný pod číslem 60/2016 Sb. rozh. obč.).

15. Rozsah společného jmění manželů je co do majetku jednoznačně definován ustanovením § 143 odst. 1 obč. zák., takže odvolací soud nesdílí názor insolvenčního soudu, že by do společného jmění manželů měly být zahrnuty též příjmy nabyté i spotřebované za trvání manželství. I kdyby tedy žalobkyně prokázala existenci drobného majetku uvedeného v žalobě, po připočtení částky 107.483 Kč je nepochybné, že vzhledem k výši závazků (dluhů) náležejících do společného jmění manželů, je společné jmění manželů předloženo.

16. Podle ustálené judikatury pak není účelem incidenčního sporu o vypořádání společného jmění manželů rozdělení závazků (dluhů) mezi (bývalými) manžely, nýbrž zájem věřitelů na rychlém, hospodárném a co nejvyšším poměrném uspokojení, bez nespravedlivého poškození či nedovoleného zvýhodnění kteréhokoliv z nich.

17. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Je v případě zahrnutí aktiv předloženo společného jmění manželů do majetkové podstaty třeba vypořádávat i další složky společného jmění manželů (pasiva, vnosy a odnosy)?

18. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil (a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení).

19. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka namítá, že předmětem vypořádání společného jmění manželů jsou v souladu s ustanovením § 708 a násl. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) [srov. zejména § 742 o. z.], všechny složky společného jmění manželů, tedy i pasiva, vnosy a odnosy. Ta se vypořádají i tehdy, nebude-li se nacházet ve společném jmění manželů žádný majetek. K tomu se dovolává závěrů obsažených v „usnesení“ Vrchního soudu v Olomouci „13 VSOL 80/2018-274“ [správně jde o rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. července 2018, č. j. 39 ICm XY, 13 VSOL XY (KSBR 39 INS XY)]. Zdůrazňuje přitom, že na uvedeném ničeho nemění, že otázka majetku tvořícího společné jmění manželů je vyřešena zahrnutím onoho majetku do společného jmění manželů. Odkazuje-li odvolací soud na „ustálenou judikaturu“ ohledně účelu incidenčního sporu o vypořádání společného jmění manželů, pak není zřejmé, jakou judikaturu má na mysli.

20. Odvolacímu soudu dovolatelka následně vytýká, že ji vzhledem k nesprávnému právnímu názoru

nepoučil o případné nutnosti doplnit tvrzení či důkazní návrhy k prokázání jejich nároků z titulu vypořádání společného jmění manželů.

21. Žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako zjevně bezdůvodné, uváděje, že napadené rozhodnutí je souladné se závěry obsaženými v R 77/2020.

22. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

23. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde zčásti o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou a zčásti je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

24. Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

27. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona:

§ 3028 (o. z.)

(...)

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(...)

§ 149 (obč. zák.)

(1) Společné jmění manželů zaniká zánikem manželství.

(2) Zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným

dílem.

(3) Při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

(...)

§ 205 (insolvenčního zákona)

Pojem a rozsah majetkové podstaty

(...)

(2) Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí.

(3) Je-li dlužník spoluvlastníkem majetku podle odstavců 1 a 2, náleží do majetkové podstaty podíl dlužníka na tomto majetku. Majetek podle odstavců 1 a 2 náleží do majetkové podstaty i tehdy, je-li ve společném jmění dlužníka a jeho manžela.

(...)

§ 225 (insolvenčního zákona)

(1) Osoby, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu, se mohou žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat rozhodnutí, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty.

(2) Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy osobě uvedené v odstavci 1 bylo doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu.

(...)

§ 268 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Po prohlášení konkursu se provede vypořádání společného jmění manželů, které

(...)

b/ do prohlášení konkursu zaniklo, ale nebylo vypořádáno, nebo

(...)

(3) V případech uvedených v odstavci 2 písm. b/ a c/ se prohlášením konkursu staví lhůta stanovená podle zvláštního právního předpisu k vypořádání společného jmění manželů, jestliže má skončit nejpozději do 6 měsíců od prohlášení konkursu.

§ 269 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Jestliže v době od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do prohlášení konkursu již uplynula lhůta k vypořádání společného jmění manželů, aniž byla uzavřena dohoda o vypořádání společného jmění manželů, nastanou účinky spojené podle zvláštního právního předpisu s uplynutím lhůty k vypořádání společného jmění manželů až po 6 měsících od prohlášení konkursu, do té doby lze uzavřít novou dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo podat návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu; práva třetích osob nabytá v dobré víře tím však nejsou dotčena.

(...)

§ 270 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu. Dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené dlužníkem po prohlášení konkursu jsou neplatné.

(...)

§ 274 (insolvenčního zákona)

Nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty.

28. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení § 3028 odst. 2 o. z. beze změn od 1. ledna 2014. Ustanovení § 149 odst. 1 až 3 obč. zák. v citované podobě (pro věc opět rozhodné) platilo v době rozvodu manželství žalobkyně a dlužníka (27. června 2013) a do 1. ledna 2014, kdy byl zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, zrušen zákonem č. [89/2012](#) Sb., občanským zákoníkem, nedoznalo změn. Ustanovení insolvenčního zákona v podobě citované výše, pro věc rozhodné, platí v nezměněné podobě (s dále uvedenou výjimkou) od rozhodnutí o úpadku dlužníka (8. ledna 2016).

29. S účinností od 1. června 2019, po novele provedené zákonem č. [31/2019](#) Sb., kterým se mění zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [120/2001](#) Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [312/2006](#) Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších

předpisů, a zákon č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, bylo ustanovení § 274 insolvenčního zákona doplněno na konci o další větu, načež byl dosavadní text označen jako odstavec 1 a doplněn odstavec 2, takže od uvedeného data platilo v následující podobě:

§ 274 (insolvenčního zákona)

(1) Nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty. Výtěžek zpeněžení majetku náležejícího do společného jmění manželů se vypořádá přiměřeně podle pravidel pro vypořádání společného jmění manželů.

(2) Pokud jsou vedena insolvenční řízení dlužníka i insolvenční řízení jeho manžela nebo bývalého manžela, zpeněžuje se majetek náležející do jejich společného jmění manželů podle odstavce 1 v insolvenčním řízení, ve kterém dříve nastaly účinky prohlášení konkursu nebo ve kterém zajištěný věřitel dříve požádal o zpeněžení majetku, který slouží k zajištění; v tomto řízení se také vypořádá výtěžek zpeněžení.

30. Vzhledem k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. [31/2019](#) Sb., se však pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka nadále uplatní insolvenční zákon ve znění účinném do 31. května 2019.

31. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním předestřené právní otázky následující závěry:

32. Úvodem Nejvyšší soud podotýká, že s přihlédnutím ke dni právní moci rozvodu manželství žalobkyně a dlužníka (27. června 2013) jsou pro vypořádání tohoto společného jmění manželů i v době od 1. ledna 2014 nadále použitelná ustanovení zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (srov. § 3028 odst. 2 o. z.). Odkaz dovolatelky na úpravu vypořádání společného jmění manželů obsaženou v zákoně č. [89/2012](#) Sb., občanském zákoníku, je tudíž pro poměry její věci argumentačně bezcenný.

33. Dále Nejvyšší soud připomíná, že ustanovení § 205 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona (jež předpokládá, že do majetkové podstaty dlužníka bude sepsán i majetek náležející do společného jmění dlužníka a jeho manžela) brání tomu, aby se dlužníkům manžel úspěšně domohl vyloučení majetku náležejícího do (nevypořádaného) společného jmění dlužníka a tohoto manžela jen proto, že jde o majetek ve společném jmění manželů (R 65/2018). Nejde-li o případ předjímaný ustanovením § 274 insolvenčního zákona, předpokládá se, že dojde k vypořádání majetku ve společném jmění manželů. Do té doby (než dojde k vypořádání) opravňuje soupis takového majetku do majetkové podstaty dlužníka insolvenčního správce dlužníka, jehož úpadek je řešen konkursem, k nakládání s tímto majetkem stejně, jako by s ním mohl nakládat (kdyby konkursu nebylo) samotný dlužník [tedy s omezením daným tím, že ve stejném rozsahu majetek vlastní (bývalý nebo současný) manžel dlužníka]. Srov. R 65/2018 i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2022, sen. zn. 29 ICdo 106/2020.

34. V rozsudku sen. zn. 29 ICdo 106/2020 Nejvyšší soud též vysvětlil, že při řešení úpadku jednoho z manželů konkursem se předpokládá vypořádání společného jmění manželů v průběhu insolvenčního řízení naplňuje:

[1] dohodou o vypořádání společného jmění manželů uzavřenou mezi insolvenčním správcem dlužníka na straně jedné a (bývalým nebo současným) manželem dlužníka na straně druhé, schválenou insolvenčním soudem (§ 270 odst. 1 insolvenčního zákona a § 271 odst. 1 insolvenčního zákona), nebo

[2] tam, kde v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka již probíhalo u obecného soudu řízení o vypořádání společného jmění manželů, pravomocným rozhodnutím obecného soudu o takovém vypořádání (§ 266 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona a § 273 odst. 1 insolvenčního zákona), nebo

[3] tam, kde v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka nebylo zahájeno řízení o vypořádání společného jmění manželů, pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu o takovém vypořádání v řízení zahájeném žalobou o takové vypořádání, podanou insolvenčním správcem dlužníka nebo (bývalým či současným) manželem dlužníka (§ 159 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona a § 270 odst. 1 insolvenčního zákona), anebo

[4] tam, kde v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka nebylo zahájeno řízení o vypořádání společného jmění manželů, marným uplynutím lhůty k vypořádání společného jmění manželů, plynoucí z ustanovení § 150 odst. 4 obč. zák. (s přihlédnutím k možnému posunutí jejího běhu v případech uvedených v § 268 odst. 3 insolvenčního zákona a v § 269 odst. 2 insolvenčního zákona).

35. K povaze postupu podle § 274 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud vyjádřil již v R 77/2020. Tam s odkazem na závěry formulované v R 65/2018 vysvětlil, že nesouhlasí-li manžel dlužníka se zahrnutím celého majetku náležícího do společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka postupem podle uvedeného ustanovení, neboť se domnívá, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, nejsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, může podat žalobu na vypořádání společného jmění manželů. Přitom dodal, že závazky uspokojitelnými ze společného jmění manželů se rozumí dluhy převzaté za trvání manželství [s výjimkou uvedenou v § 710 o. z. (jíz v poměrech této věci odpovídá výjimka dle § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák.)], které věřitelé jako pohledávky v insolvenčním řízení řádně uplatnili (příhláškou nebo jiným způsobem předepsaným insolvenčním zákonem). V důvodech usnesení ze dne 31. března 2021, sen. zn. 29 NSČR 103/2020, uveřejněného pod číslem 10/2022 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud (výslovně vycházející ze závěrů R 77/2020) doplnil, že jsou-li splněny předpoklady formulované v § 274 insolvenčního zákona a je-li proto celý majetek náležející do společného jmění manželů zahrnut do majetkové podstaty dlužníka, společné jmění manželů se již nevypořádává, což plyne přímo z dikce § 274 insolvenčního zákona [srov. slova „Nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů (...)“].

36. Z řečeného plyne, že je-li majetek náležející do (nevypořádaného) společného jmění dlužníka a jeho (bývalého nebo současného) manžela sepsán do majetkové podstaty dlužníka postupem podle § 274 insolvenčního zákona, tedy proto, že vypořádání společného jmění manželů nelze provést pro jeho předlužení (v intencích R 77/2020), proces vypořádání společného jmění manželů tím končí (společné jmění manželů se má za vypořádané); srov. opět shodně rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 106/2020.

37. Má-li (bývalý nebo současný) manžel dlužníka za to, že předpoklady soupisu majetku podle § 274 insolvenčního zákona nebyly naplněny, jelikož společné jmění manželů není předluženo (a proto má být vypořádáno), je na něm, aby do skončení lhůty určené ustanovením § 150 odst. 4 obč. zák. sám podal žalobu na vypořádání společného jmění manželů. V rámci řízení o takové žalobě se soud bude zabývat předpoklady formulovanými v ustanovení § 274 insolvenčního zákona jako otázkou předběžnou. Dospěje-li soud v takovém řízení k závěru, že insolvenční správce sepsal majetek náležející do společného jmění dlužníka a jeho (bývalého nebo současného) manžela do majetkové podstaty podle § 274 insolvenčního zákona důvodně, pak žalobu o vypořádání společného jmění manželů zamítne (protože nebude co vypořádat). Dospěje-li soud naopak k závěru, že předpoklady

formulované ustanovením § 274 insolvenčního zákona nebyly naplněny, pak společné jmění manželů vypořádá a jeho pravomocný rozsudek takto vymezí rozsah majetkové podstaty dlužníka s účinky obdobnými těm, jež má pravomocné rozhodnutí o vylučovací žalobě (srov. opět R 65/2018).

38. Má-li (bývalý nebo současný) manžel dlužníka za to, že předpoklady soupisu majetku podle § 274 insolvenčního zákona nebyly naplněny proto, že sepsaný majetek vůbec nenáleží do společného jmění manželů (že je jeho výlučným vlastníkem), pak má (stejně jako každá jiná osoba odlišná od dlužníka, která uplatňuje k sepsanému majetku právo neslučitelné se soupisem) k dispozici vylučovací žalobu (a uplatnění takového práva vylučovací žalobou není omezeno lhůtou uvedenou v § 150 odst. 4 obč. zák., nýbrž lhůtou plynoucí z ustanovení § 225 odst. 2 insolvenčního zákona); srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 106/2020. V tomto duchu je nutno korigovat (nesprávnou) úvahu odvolacího soudu (jak reprodukována v odstavci 9. výše), že vylučovací žaloba dle § 225 insolvenčního zákona není namístě ani tam, kde je spor veden o to, zda označený majetek je výlučným majetkem dlužníkovy manželky.

39. To, že ustanovení § 274 insolvenčního zákona je zvláštním ustanovením o způsobu vypořádání společného jmění manželů, potvrzují i jeho pozdější změny; srov. dikci uvedeného ustanovení ve znění účinném od 1. června 2019 jak citována výše a zvláštní část důvodové zprávy [„K bodům 4 a 5 (ust. § 274)“] k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. [31/2019](#) Sb., který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 8. volebním období (2017-2021) jako tisk č. 71.

40. Důvodnost postupu podle § 274 insolvenčního zákona dovolatelka v poměrech této věci nezpochybňuje (majíc ovšem za to, že tím není zbavena práva domáhat se vypořádání toho, co ze svého vynaložila na společný majetek; srov. § 149 odst. 2 obč. zák.).

41. Jak se podává např. z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014, uveřejněného pod číslem 103/2015 Sb. rozh. obč., to, co jeden z (bývalých) manželů vynaložil ze svého na společný majetek manželů (majetek ve společném jmění manželů) [tzv. vnos], se při vypořádání společného jmění manželů zohledňuje (promítá způsobem popsáním v označeném rozhodnutí) při určení (vyčíslení) vypořádacího podílu manželů (srov. § 149 odst. 2 a 3 obč. zák.). Nelze-li hovořit o určení vypořádacího podílu proto, že společné jmění manželů se má za vypořádané postupem podle § 274 insolvenčního zákona, pak odtud též plyne, že již dále nelze vypořádat ani onen „vnos“ (vypořádání společného jmění manželů skončilo soupisem podle § 274 insolvenčního zákona).

42. Odpověď na dovoláním položenou otázku lze tedy shrnout (a výše uvedené judikatorní závěry doplnit) tak, že je-li majetek náležející do (nevypořádaného) společného jmění dlužníka a jeho (bývalého nebo současného) manželky důvodně sepsán do majetkové podstaty dlužníka postupem podle § 274 insolvenčního zákona, tedy proto, že vypořádání společného jmění manželů nelze provést pro jeho předlužení, proces vypořádání společného jmění manželů tím končí (společné jmění manželů se má za vypořádané) i ve vztahu ke dříve nevypořádaným vnosům dlužníkovy (bývalého) manželky (k tomu, co ze svého výlučného majetku vynaložila na majetek ve společném jmění manželů).

43. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž přes dílčí nepřesnost co do úvahy o uplatnitelnosti vylučovací žaloby v obecné rovině správné. Tento závěr pak činí pro výsledek dovolacího řízení bezpředmětnou námitku dovolatelky, že ji soudy řádně nepoučily o povinnosti tvrzení a o důkazní povinnosti, neboť ta byla spojena až s úspěchem argumentu, že společné jmění manželů mělo být co do vnosů vypořádané bez zřetele k oprávněnosti postupu podle § 274 insolvenčního zákona.

44. Napadené rozhodnutí přesto neobstojí.

45. Insolvenční soud, který rozhoduje o žalobě (bývalého nebo současného) manžela dlužníka na vypořádání společného jmění manželů, je oprávněn přijmout závěr, že je důvod žalobu zamítnout, jelikož společné jmění manželů nelze vypořádat proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů (§ 274 insolvenčního zákona), jen tehdy, je-li ve skutkové rovině prokázáno, že insolvenční správce dlužníka v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka způsobem předjímaným v ustanovení § 274 insolvenčního zákona postupoval [že z uvedeného důvodu zahrnul (sepsal) celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty].

46. Jestliže insolvenční správce dlužníka takovým způsobem nepostupoval [ať již proto, že měl (byť nesprávně) za to, že zde není žádný majetek ve společném jmění manželů nebo proto, že měl (byť nesprávně) za to, že závazky (dluhy) dlužníka, které mohou být uspokojeny z majetku, který náleží do společného jmění manželů, nejsou vyšší než tento majetek], pak úprava obsažená v ustanovení § 274 insolvenčního zákona nemůže být důvodem pro zamítnutí podané žaloby.

47. Jinak řečeno, pro závěr, že je důvod zamítnout žalobu o vypořádání společného jmění manželů, jelikož se tak již stalo způsobem plynoucím z § 274 insolvenčního zákona, není postačující zjištění, že označený majetek ve společném jmění manželů byl sepsán do majetkové podstaty dlužníka (srov. reprodukci zjištění odvolacího soudu v odstavci 14. shora), nýbrž až zjištění, že šlo o soupis podle § 274 insolvenčního zákona. Jak Nejvyšší soud vysvětlil v rozsudku sen. zn. 29 ICdo 106/2020 (na který potud v podrobnostech opět odkazuje), půjde-li o soupis podle § 274 insolvenčního zákona [tedy o soupis vyvolávající účinky vypořádání (jinak nevypořadatelného) majetku ve společném jmění manželů], pak tento důvod soupisu musí být u příslušné položky soupisu také uveden; jinak bude mít soupis účinky prostého soupisu majetku ve společném jmění manželů, který vypořádání společného jmění manželů nebrání.

48. Právní posouzení věci odvolacím soudem je v dotčeném ohledu neúplné a tudíž i nesprávné.

49. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)